

TOTBİD Sağlık Hukuku Kurulu'nun bazı kamu hastane başhekimlerince “hastanenin farklı birimlerine müracaat eden hastalara Kontrast Madde (Radyo Opak Madde) verilerek yapılan görüntüleme işlemleri için alınacak Hasta Rıza (Onam) belgelerinin tetkiki isteyen klinik hekim tarafından düzenlenmesi” talebine yönelik görüşüdür.

Kamu Hastanesi'nde görev yapan Ortopedi ve Travmatoloji uzmanı bir üyemizin TOTBİD Yönetim Kuruluna başvurarak görev aldığı Hastane Başhekimliğince gönderilen iç emir-talimatı ile “hastanenin farklı birimlerine müracaat eden hastalara Kontrast Madde (Radyo Opak Madde) verilerek yapılan görüntüleme işlemleri için alınacak Hasta Rıza (Onam) belgelerinin tetkiki isteyen klinik hekim tarafından düzenlenmesi” nin bildirildiği, bu talimatın amaca uygun olup olmadığı hususunda TOTBİD sağlık kurulundan görüş alınarak bilgi verilmesini talep etmiştir. Yapılan değerlendirmede talep dilekçesi ekinde sunulan Rıza Belgesi de incelenmiştir.

İLGİLİ MEVZUAT

Anayasa'nın 17. Maddesi, Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 70. maddesi, Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 4., 15., 18. maddeleri, Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi II. Bölüm, Radyoloji Hizmetleri Yönetmeliği 4., 10., 12., 16., 17. maddeler ve Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Sağlık Mesleği Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik, Sağlıkta Kalite Standartları, Türk Radyoloji Derneği MRG ve BT İnceleme Standartları inceleme de esasa alınmıştır.

KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Rıza kavramı, Anayasal bir hak olarak hastanın bilgilendirme hakkı ile bağlantılı olup, tıbbi müdahalenin hukuka uygunluk nedenidir. Hasta Hakları Yönetmeliği'nde rıza kavramı detaylı olarak ele alınmış olup, bilgilendirmenin ve rızanın nasıl olması gerektiği düzenlenmiştir.

Tıbbi işleme dair tüm ayrıntıların hastaya aktarılması ile hastanın işleme onay vermesi halinde hukuka uygun rızadan bahsedilmektedir.

Hasta Hakları Yönetmeliği'nde düzenlenen rıza süreci, Anayasal bir hak olan bilgilendirme hakkı ile bağlantılı olduğu için burada önemli olan salt bir metnin hasta / hasta yakını tarafından imzalanarak hasta dosyasına eklenmesi değil, esas önemli husus hastanın / hasta yakınının süreci gerçekten anlayarak işleme onay vermesidir. Bu bağlamda rıza alım süreçleri planlanırken bu hususun dikkate alınması gerekmektedir.

İşlemin uygulayıcısı olmayan kimselerin uzmanı olmadıkları bir konudaki işleme dair süreçler ile meydana gelebilecek fayda ve riskler hakkında yeterli ve doğru aydınlatmayı yeterince yapamayacağı açıktır.

Rıza sürecinde önemli olan bilgilendirmenin yapılması olup, bilgilendirme yapılırken hastanın tüm sorularının da cevaplandırılması gerekir. Bilgilendirme tedaviye ait olduğunda klinik hekim tarafından, tanıya ait bir işleme dayalı talep olduğunda ise işlemin niteliği, özelliği içinde barındırdığı standartlar gereği branş hekiminin yükümlüğünde bir durumdur.

Ortopedi ve Travmatoloji Uzmanı radyolojik tetkik işlemini yapan kişi olmadığından o işleme ve çekime dair tüm sorulara doğru ve şüpheye yer vermeyecek biçimi ile yanıt verebilmesi de mümkün olamayacaktır.

Bu bağlamda, Ortopedi ve Travmatoloji Uzmanı hekimin hastasının tedavisini belirlemek amacı ile tanısal amaçlı olarak radyolojik tetkik istediğinde, istenen radyolojik işlemi yapan kişi olmadığından, bilgilendirme hak ve yetkisine sahip kişi de olamayacaktır. Bu durum hukuka aykırı bir nitelik oluşturacaktır ki bu da işin özünün dışında bir eylem niteliği oluşturacak ve hukuki konu edilecektir.

Hasta Hakları Yönetmeliğinde “Bilgi Vermenin Usulü” başlıklı m18. maddesinde .”...Bilgilendirme ve tıbbi müdahaleyi yapacak sağlık meslek mensubunun farklı olmasını zorunlu kılan durumlarda, bu duruma ilişkin hastaya açıklama yapılmak suretiyle bilgilendirme yeterliliğine sahip başka bir sağlık meslek

mensubu tarafından bilgilendirme yapılabilir...” hükmü bu noktada hukuka uygunluk şartını ortadan kaldıracak şekilde yorumlanıp işlem tahsis edilmesi doğru değildir.

Radyolojik hizmetler, Radyoloji Uzmanı sorumluluğundadır. Kontrast madde verilerek yapılan bir tıbbi müdahaleyi gerçekleştirecek sağlık meslek mensubu Radyoloji Teknisyeni olduğundan bu durumda mevzuat gereği bilgilendirme, bilgilendirme yeterliliğine sahip başka bir sağlık meslek mensubu tarafından yapılabilecektir. Ancak bu kişinin tetkik isteyen hekim olması hukuken doğru bir talep olmayacaktır.

Radyoloji bilimi farklı bir uzmanlık dalı olduğu için o işleme ve çekime dair tüm soruların radyoloji uzmanı tarafından yanıtlanması gerekir. Aksi bir uygulama “hukuken uygun olmayan rıza” sürecine bizi götürecektir.

Radyoloji tetkikinin girişimsel bir işlem olduğu, bu kapsamda da rıza alınması gereken bir süreç olduğu açıktır. Bu girişimsel işleminde bu bağlamda Hasta Hakları Yönetmeliği madde 18 kapsamında “tıbbi müdahale” olarak nitelendirilmesi ve rıza sürecinin Yönetmelik hükümleri kapsamında yerine getirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ:

- Konu hakkında detaylı raporun okunmasını,
- Kontrast Madde (Radyo Opak Madde) görüntüleme işlemleri için alınacak Hasta Rıza (Onam) belgelerinin tetkiki isteyen klinik hekim tarafından düzenlenmesinde hukuka ve amaca uyarlık bulunmadığı,
- Klinik hekim, yalnızca tetkiki isteyen konumunda olup, işlemin uygulayıcısı olmadığından işleme ait tüm ayrıntıların da işlemi uygulayacak radyoloji bölümü tarafından bilindiğinden, hastanın bir sorusu olduğunda bu soruyu ayrıntısı ile cevaplayabilecek uzmanın da radyoloji hekimi olacağından, Ortopedi ve Travmatoloji uzmanının hastasına gerekli bilgilendirmeyi yapamayacağı,
- Sürecin bu şekilde işletilmesi halinde de hukuka uygun onamdan söz edilemeyeceği,
- Olası komplikasyonlarda ve tıbbi uygulama hatasına bağlı davalarda hekime ve hastaneye sorumluluk getireceği,
- Hastane yönetiminin emir-talimatı ile sürecin bu şekilde işletilmesi de organizasyon sorumluluğunu beraberinde getireceği,

Konuya ilişkin TOTBİD Sağlık Hukuku Kurulu'muzun öz yorumunu sayın üyelerimize duyururuz.